

Quickscan in het kader van de Wet natuurbescherming

Sloop/nieuwbouw van diverse woningen in Opende en Marum

Bureau Biota rapportage 2021-024

Projectgegevens

Opdrachtgever: Woningcorporatie Wold & Waard

Postbus 131
9350 AC Leek

wold &
waard

Projectomschrijving: Quicksan in het kader van de Wet natuurbescherming -
Sloop/nieuwbouw van diverse woningen in Opende en Marum

Aannemer: Bureau Biota
Oude Marswal 38
8015 ED Zwolle

KvK nummer: 59869984
BTW nummer: NL853674942B01

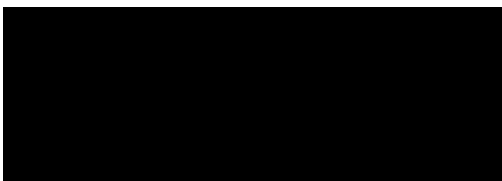
Contactpersoon:

Datum: 7 december 2021

Status: Definitief

Akkoord:

Projectnummer: 2021-114

Rapportnummer: 2021-024

Te citeren als:

Van Looijengoed W & Milder-Mulderij G. 2021. Quicksan in het kader van de Wet natuurbescherming – Sloop/nieuwbouw van diverse woningen in Opende en Marum. Bureau Biota rapport 2021-024. In opdracht van Woningcorporatie Wold & Waard.

© Bureau Biota / Woningcorporatie Wold & Waard

Dit rapport is vervaardigd op verzoek van de opdrachtgever hierboven en is zijn eigendom. Niets uit dit rapport mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de opdrachtgever hierboven aangegeven en Bureau Biota, nog mag het zonder een dergelijke toestemming worden gebruikt voor enig ander werk dan waarvoor het rapport is vervaardigd.

Bureau Biota is niet aansprakelijk voor gevolgschade welke voortvloeit uit toepassingen van resultaten van werkzaamheden of andere gegevens verkregen van Bureau Biota. Opdrachtgever vrijwaart Bureau Biota voor aanspraken in verband met deze toepassing.

Samenvatting

Aanleiding

Woningcorporatie Wold en Waard heeft het voornemen meerdere woningen te slopen en ter plaatse nieuwbouw te realiseren. Deze woningen zijn gelegen in de dorpen Opende en Marum in de provincie Groningen. Voor aanvang van dit project moet eerst een quickscan uitgevoerd worden om te onderzoeken of soorten beschermd onder de Wet natuurbescherming (Wnb) gebruik maken van deze woningen. Als dit het geval is, zullen deze dieren hinder hebben van de sloop en zal er mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig zijn om de plannen in uitvoering te mogen brengen. In de voorliggende rapportage doet Bureau Biota verslag van de uitgevoerde quickscan. Daarin beschrijft Bureau Biota de potenties van de aangewezen woningen als verblijfplaatsen voor beschermde soorten en de gevolgen voor de voorgenomen plannen.

Doelstelling

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de potenties van het onderzoeksgebied voor soorten beschermd onder de Wet natuurbescherming (Wnb) en het bepalen van de effecten van de voorgenomen plannen op beschermde natuurwaarden ter plaatse en in de directe omgeving. Het onderzoek brengt in beeld:

- of beschermde soorten planten en dieren aanwezig zijn op of rondom het onderzoeksterrein;
- of er potenties zijn voor Wnb-beschermde soorten die tijdens het veldbezoek niet aangetroffen zijn;
- of met de voorgenomen ingreep verbodsbepalingen uit de bovengenoemde wet worden overtreden (soorten- en gebiedsbescherming);
- of er mogelijkheden zijn om eventuele overtredingen te vermijden;
- en hoe te handelen om te voldoen aan de zorgplicht en de Wet natuurbescherming na te leven
- of er noodzaak is tot het aanvragen van een ontheffing van bovengenoemde wet of dat eerst nog nader onderzoek moet worden verricht om tot deze conclusie te komen.

Gezien de situatie ter plaatse lijkt de ingreep vooral voor gebouwbewonende soorten zoals vogels, vleermuizen en steenmarters gevolgen te kunnen hebben. Er zijn geen watergangen of anderszins natte biotopen in het onderzoeksgebied aanwezig, waardoor effecten van de voorgenomen plannen op aquatische soorten uitgesloten zijn. Verder bieden de tuinen van de desbetreffende woningen ook weinig tot geen potenties voor beschermde plantensoorten. Bij het veldonderzoek lag de focus dus vooral op het onderzoeken van potenties voor vogels, vleermuizen en steenmarters, zonder andere soortgroepen beschermd onder de Wet natuurbescherming te negeren.

Conclusies

Bij de onderzochte woningen kan op basis van een eenmalig veldonderzoek in het najaar van 2021 niet worden uitgesloten dat huismussen, gierzwaluwen en/of vleermuizen gebruik maken van de panden. De panden kunnen door het jaar heen immers in gebruik zijn als vaste rust- of verblijfplaats voor bovengenoemde soorten. Dit betekent dat eerst nader onderzoek dient plaats te vinden om vast te kunnen stellen wat de te verwachten effecten op deze soorten zijn. Voor de overige soorten beschermd onder de Wet natuurbescherming worden geen nadelige effecten ten aanzien van de geplande sloopwerkzaamheden verwacht. Of een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig is om de plannen in uitvoering te mogen brengen is dus past vast te stellen als het nader onderzoek uitgevoerd is.

Inhoudsopgave

1	Inleiding.....	1
2	Doel van het onderzoek	1
3	Omschrijving onderzoeksterrein	2
4	Wettelijk kader	3
4.1	Soortbescherming	4
4.2	Gebiedsbescherming.....	5
4.3	Houtopstanden	7
5	Werkwijze.....	8
5.1	Potenties voor huismussen	10
5.2	Potenties voor gierzwaluwen	12
5.3	Potenties voor huiszwaluwen.....	14
5.4	Potenties voor vleermuizen	15
5.5	Potenties voor steenmarters.....	17
6	Bevindingen uit het onderzoek	19
6.1	Opende	19
6.2	Marum.....	20
7	Te verwachten effecten van de voorgenomen ingreep	21
7.1	Soortenbescherming.....	21
7.2	Gebiedsbescherming.....	22
8	Conclusies en aanbevelingen	23
9	Geraadpleegde bronnen	23
Bijlage 1	Toelichting bepalingen Wet natuurbescherming.....	25

1 Inleiding

Woningcorporatie Wold en Waard heeft het voornemen meerdere woningen te slopen en ter plaatse nieuwbouw te realiseren. Deze woningen zijn gelegen in de dorpen Opende en Marum in de provincie Groningen. Voor aanvang van dit project moet eerst een quickscan uitgevoerd worden om te onderzoeken of soorten beschermd onder de Wet natuurbescherming (Wnb) gebruik maken van deze woningen. Als dit het geval is, zullen deze dieren hinder hebben van de sloop en zal er mogelijk een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig zijn om de plannen in uitvoering te mogen brengen. In de voorliggende rapportage doet Bureau Biota verslag van de uitgevoerde quickscan. Daarin beschrijft Bureau Biota de potenties van de aangewezen woningen als verblijfplaatsen voor beschermde soorten en de gevolgen voor de voorgenomen plannen.

2 Doel van het onderzoek

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de potenties van het onderzoeksgebied voor soorten die beschermd worden onder de Wet natuurbescherming (Wnb) en het bepalen van de effecten van de voorgenomen plannen op beschermde natuurwaarden ter plaatse en op de directe omgeving. Het onderzoek brengt in beeld:

- of beschermde soorten planten en dieren aanwezig zijn op of rondom het onderzoeksterrein;
- of er potenties zijn voor Wnb-beschermde soorten die tijdens het veldbezoek niet aangetroffen zijn;
- of met de voorgenomen ingreep verbodsbepalingen uit de bovengenoemde wet worden overtreden (soorten- en gebiedsbescherming);
- of er mogelijkheden zijn om eventuele overtredingen te vermijden;
- en hoe te handelen om te voldoen aan de zorgplicht en de Wet natuurbescherming na te leven
- of er noodzaak is tot het aanvragen van een ontheffing van bovengenoemde wet of dat eerst nog nader onderzoek moet worden verricht om tot deze conclusie te komen.

Gezien de situatie ter plaatse lijkt de ingreep vooral voor gebouwbewonende soorten zoals vogels, vleermuizen en steenmarters gevolgen te kunnen hebben. Er zijn geen watergangen of anderszins natte biotopen in het onderzoeksgebied aanwezig, waardoor effecten van de voorgenomen plannen op aquatische soorten uitgesloten zijn. Verder bieden de tuinen van de desbetreffende woningen ook weinig tot geen potenties voor beschermde plantensoorten. Bij het veldonderzoek lag de focus dus vooral op het onderzoeken van potenties voor vogels, vleermuizen en steenmarters, zonder andere soortgroepen beschermd onder de Wet natuurbescherming te negeren.

3 Omschrijving onderzoeksterrein

De te onderzoeken woningblokken liggen verdeeld over twee dorpen: Opende en Marum. Een lijst met de specifieke adressen is opgenomen in Tabel 1. In Figuur 1 en 2 is aangegeven om welke woningblokken het hier precies gaat.

De betreffende woningen zijn gebouwd in de periode 1958 – 1976 (www.huispedia.nl), deze zijn dus circa 40 tot 60 jaar oud. Het betreft hier woningen gelegen in de kleinere Groningse dorpen ten oosten van Groningen-Stad. De woningen hebben bakstenen muren (al dan niet met spouwwallen). De daken van al deze woningen zijn belegd met dakpannen, waarbij aansluitingen naar schoorstenen en anderszins ontluuchtingskanalen op het ene cluster van woningen beter uitgevoerd zijn dan op andere cluster. Ook de manier waarop de dakpannen op het dak lagen, liet bij de ene woning meer ruimte over voor vogels en vleermuizen om onder te kruipen dan bij de andere woning.

Tabel 1 Overzicht van de te onderzoeken adressen van de woningen die gepland staan om gesloopt te worden in 2022.

Opende	Marum
Centrumstraat 2 – 20 (even)	Molenstraat 12 – 30 (even)
Centrumstraat 1 – 25 (oneven)	

Figuur 1 Ligging van de te onderzoeken woningblokken in Opende. Bron: Wold & Waard.

Figuur 2 Ligging van de te onderzoeken woningblokken in Marum. Bron: Wold & Waard.

4 Wettelijk kader

De Wet natuurbescherming vervangt sinds 1 januari 2017 drie wetten: de Flora- en faunawet, de Natuurbeschermingswet (NB-wet) en de Boswet. Het doel van het instellen van deze nieuwe wet was drieledig: het beschermen van de biodiversiteit, decentralisatie van natuurbescherming en vereenvoudiging van de regels. Waar vroeger de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland bevoegd gezag was, liggen de verantwoordelijkheden aangaande de Wet natuurbescherming tegenwoordig grotendeels bij de provincies.

De Wet natuurbescherming ziet toe op:

- Het beschermen en ontwikkelen van natuur en het behoud en herstel van de biodiversiteit;
- Het beheren, gebruiken en ontwikkelen van de natuur ter vervulling van maatschappelijke functies;
- Het borgen van een samenhangend beleid gericht op het behoud en beheer van waardevolle landschappen vanwege hun bijdrage aan de biodiversiteit en hun cultuurhistorische betekenis.

Zowel soortenbescherming als gebiedsbescherming zijn nu in de Wet natuurbescherming geregeld (zie ook Bijlage 1). Ook vertelt de nieuwe wet ons hoe we dienen om te gaan met houtopstanden. *Soortenbescherming* werd voorheen geregeld in de Flora- en faunawet, *gebiedsbescherming* in de Natuurbeschermingswet en het onderdeel *houtopstanden* in de Boswet. Hieronder wordt elk van de drie onderdelen van de nieuwe Wet natuurbescherming kort toegelicht.

4.1 Soortbescherming

Binnen dit onderdeel van de wet is de bescherming van in Nederland in het wild voorkomende planten en dieren vastgelegd. Doel van dit onderdeel is de instandhouding van deze wilde planten en dieren. Naast de algemene zorgplicht voor alle in het wild levende planten en dieren in Nederland (artikel 1.11 van de Wet natuurbescherming, zie ook Bijlage 1) geldt voor een aantal soorten een aanvullend beschermingsregime. De soorten met een aanvullend beschermingsregime zijn te verdelen in drie groepen:

- Artikel 3.1   Vogels (Europese Vogelrichtlijn);
- Artikel 3.5   Overige strikt beschermde soorten (Europese Habitatrichtlijn, Verdragen Bern/Bonn);
- Artikel 3.10   Nationaal beschermde soorten (waaronder Rode Lijst-soorten).

Bijlage 1 gaat nog wat dieper in op het bovenstaande.

Vogels

Voor wat betreft de vogels is in deze wet bepaald, dat alle broedende vogels, hun eieren, de vast rust- en verblijfplaatsen en de functionele omgeving daarvan zijn beschermd. Alle vogelsoorten zijn te onderscheiden in vijf categorieën:

1. Nesten die, behalve gedurende het broedseizoen als nest, buiten het broedseizoen in gebruik zijn als vaste rust- en verblijfplaats;
2. Nesten van koloniebroeders die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing of biotoop. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar;
3. Nesten van vogels, zijnde geen koloniebroeders, die elk broedseizoen op dezelfde plaats broeden en die daarin zeer honkvast zijn of afhankelijk van bebouwing. De (fysieke) voorwaarden voor de nestplaats zijn vaak zeer specifiek en limitatief beschikbaar;
4. Vogels die jaar in jaar uit gebruik maken van hetzelfde nest en die zelf niet of nauwelijks in staat zijn een nest te bouwen;
5. Nesten van vogels die weliswaar vaak terugkeren naar de plaats waar zij het jaar daarvoor hebben gebroed of de directe omgeving daarvan, maar die wel over voldoende flexibiliteit beschikken om, als de broedplaats verloren is gegaan, zich elders te vestigen.

Voor het verstoren van broedende vogels wordt geen ontheffing verleend. Voor het verstoren van broedgevallen en/of het aantasten van jaarrond beschermde vaste rust- en verblijfplaatsen, geldt een zware toets (vergelijkbaar met toetsing van Habitatrichtlijnsoorten).

Habitatrichtlijn/Verdrag van Bern/Verdrag van Bonn

Voor de planten- en diersoorten vernoemd in bijlage IV van de Habitatrichtlijn¹, bijlage I of II bij het Verdrag van Bern² of bijlage I bij het Verdrag van Bonn³ geldt dus een aanvullend beschermingsregime. Voor deze soorten geldt dat alleen ontheffing kan worden verleend als geen afbreuk wordt gedaan aan de gunstige staat van instandhouding van de soorten, geen andere bevredigende oplossing voor en geplande ingreep voorhanden is en sprake is van een in of bij wet genoemd belang.

---

1 <https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/habitatrichtlijn>

2 <https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/bern-conventie>

3 <https://minez.nederlandsesoorten.nl/content/bonn-conventie>

Nationaal beschermde soorten

Bijlage 1 onderdeel a van artikel 3.10 van de Wet natuurbescherming geeft een overzicht van de diersoorten die we op nationaal niveau dienen te beschermen (zie ook Bijlage 1 van dit rapport). Bijlage 1 onderdeel b van artikel 3.10 van bovengenoemde wet doet hetzelfde, maar dan voor beschermde plantensoorten (zie ook Bijlage 1 van dit rapport). De diersoorten uit deze bijlage mogen niet opzettelijk gedood of gevangen worden. Voor de plantensoorten uit de genoemde bijlage geldt dat ze in hun natuurlijke verspreidingsgebied niet opzettelijk mogen worden geplukt, verzameld, afgesneden, onworteld of vernield.

Voor de ‘andere soorten’ uit de Wet natuurbescherming geldt dat een ontheffing nodig is bij ruimtelijke ingrepen met naar verwachting negatieve effecten op de genoemde soorten. Een uitzondering hierop is een situatie waarbij gebruik wordt gemaakt van een goedgekeurde gedragscode. Gedragscodes kunnen worden opgesteld door initiatiefnemers en beschrijven welke handelingen ze uitvoeren en hoe hierbij de beschermde soorten zo veel mogelijk worden ontzien. Het Rijk en de provincies zijn samen verantwoordelijk voor gedragscodes⁴. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland (RVO) keurt gedragscodes goed en de provincies zorgen ervoor dat de regels worden nageleefd. De provincies worden daarom ook betrokken bij de goedkeuring van een gedragscode. De ontheffing blijft alleen van kracht als ook aantoonbaar volgens de gestelde gedragscode wordt gewerkt.

Voor de nationaal beschermde soorten hebben de provincies in het kader van beheer en onderhoud en ruimtelijke ontwikkelingen de bevoegdheid om via een provinciale verordening vrijstelling te verlenen voor nationaal beschermde soorten. De provincie Groningen doet dit voor de volgende soorten:

Amfibieën

- bruine kikker
- gewone pad
- kleine watersalamander
- meerkikker
- middelste groene kikker/bastaard kikker

Zoogdieren

- aardmuis
- bosmuis
- bunzing
- dwergmuis
- dwergspitsmuis
- egel
- gewone bosspitsmuis

Zoogdieren (vervolg)

- haas
- hermelijn
- huisspitsmuis
- konijn
- ondergrondse woelmuis
- haas
- ree

Zoogdieren (vervolg)

- rosse woelmuis
- tweekleurige bosspitsmuis
- veldmuis
- vos
- wezel
- woelrat

4.2 Gebiedsbescherming

Natura 2000

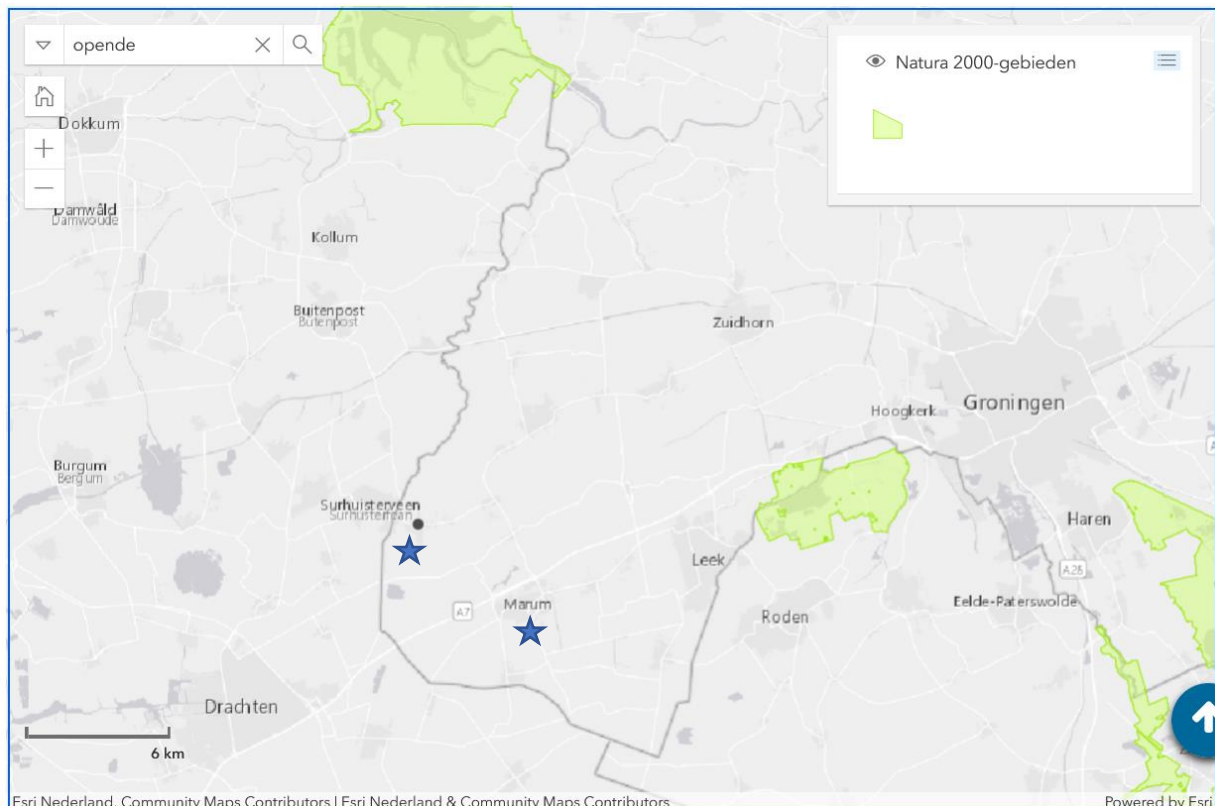
Het tweede onderdeel binnen de Wet natuurbescherming gaat in op de gebiedsbescherming. In dit deel zijn de bepalingen uit de richtlijnen van de Europese Unie (Habitatrichtlijn, Vogelrichtlijn) voor wat betreft de bescherming van gebieden vertaald naar het nationaal recht. Dit onderdeel regelt dus de bescherming van Natura 2000 gebieden. De bescherming van het Natuurnetwerk Nederland (NNN) valt hierbuiten, maar daar wordt later in het rapport nog aandacht aan besteed.

In ons land liggen ruim 160 gebieden die vallen onder het Natura 2000-regime. Voor elk van deze gebieden zijn instandhoudingsdoelen voor zowel soorten als vegetatietypen opgesteld. Nadelige gevolgen van initiatieven op deze instandhoudingsdoelen dienen vermeden te worden of zoveel mogelijk beperkt te worden. Om projecten in of nabij deze beschermde gebieden uit te kunnen voeren is dus in sommige gevallen een vergunning vereist.

⁴ <https://mijn.rvo.nl/overzicht-gedragscodes>

Via de website van het Ministerie van Economische Zaken⁵ is te verifiëren of een plangebied in de buurt van een beschermd natuurgebied ligt. Hiervoor kan een kaart worden aangeroepen waarop aangegeven staat waar zich Natura 2000-terreinen, wetlands of nationale parken bevinden. Het meest nabijgelegen Natura 2000-gebied is het *Leekstermeergebied* (gelegen tussen Leek en Groningen, Figuur 3).

Figuur 3 Ligging van de onderzochte dorpen (Opende en Marum, zie blauwe sterren) ten opzichte van het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, het Leekstermeergebied (groen gearceerd, ten oosten van Groningen-stad). Bron: <https://www.natura2000.nl/gebieden/groningen>.

Natuurnetwerk Nederland

Naast de gebieden die binnen de Wet natuurbescherming al beschermd worden, liggen in Nederland ook nog terreinen die behoren tot Natuurnetwerk Nederland, het NNN⁶. Dit is het Nederlandse netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Met het netwerk beoogt men natuurgebieden beter met elkaar en met het omringende agrarisch gebied te verbinden. Bescherming van het NNN vindt plaats vanuit de provinciale Verordening Ruimte (inclusief de omgevingsplannen) en de landelijke Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte. Het ruimtelijke beleid voor het netwerk is gericht op het behoud, herstel en de ontwikkeling van de 'wezenlijke kenmerken en waarden' (denk aan natuurdoelen, natuurkwaliteit, geomorfologische en aardkundige waarden en processen, waterhuishouding, bodem-, lucht- en waterkwaliteit, rust, stilte, donkerte, landschapsstructuur, beleevingswaarde etc.). Op deze gebieden is volgens de Nota Ruimte het 'nee-tenzij'-principe van kracht. Plannen/

⁵ <https://www.synbiosys.alterra.nl/natura2000/googlemapszoek2.aspx>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/natuur-en-biodiversiteit/natuurnetwerk-nederland>

Een melding als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van de wet, wordt niet minder dan 6 weken voorafgaand aan de velling gedaan en niet langer dan 1 jaar voorafgaand aan de velling.

Gedeputeerde staten kunnen op verzoek toestaan dat binnen 6 weken na de melding als bedoeld in het eerste lid wordt aangevangen met de velling.

Een melding als bedoeld in artikel 4.2, eerste lid, van de wet wordt niet anders gedaan dan via een door Gedeputeerde Staten daartoe vastgesteld formulier of vastgestelde elektronische wijze (Provincie Groningen, 2016).

Regels omtrent het herplanten van bomen zijn te vinden in Hoofdstuk 7 Houtopstanden van de Verordening natuurbescherming provincie Groningen (Provincie Groningen, 2016).

In onderstaande gevallen is sprake van de noodzaak tot het melden van de kap:

- Als men buiten de bebouwde kom bomen, boomvormers, struiken, hakhout of griend (houtopstand) wil kappen en het gaat om een oppervlakte van minimaal 10 are of een bomenrij van meer dan 20 bomen;
- Indien men minder dan 10 are gaat kappen, maar deze te kappen houtopstand onderdeel is van een zelfstandige eenheid (denk hierbij aan een bos) groter dan 10 are;
- Wanneer een houtopstand ernstig beschadigd raakt of verdwijnt, bijvoorbeeld door vee, het onrechtmatig vellen door een derde, door ziekte of storm (Provincie Groningen, 2019).

Kapvergunning via gemeente

Soms is ook een kapvergunning nodig, naast de kapmelding voor de Wet natuurbescherming. De gemeente geeft kapvergunningen af. Voordat men gaat kappen is het raadzaam om bij de gemeente na te vragen of een kapvergunning is vereist. Als dat zo is, moet deze apart worden aangevraagd. In het bomenbeleidsplan van de gemeente ligt vast voor welke bomen deze vergunning nodig is. Voor Westerkwartier is deze verordening te vinden op: https://www.westerkwartier.nl/home/van-a-tot-z_3154/product/omgevingsvergunning_769.html

5 Werkwijze

Om in beeld te brengen welke (potenties voor) beschermde natuurwaarden op of nabij de te onderzoeken adressen aanwezig zijn (actuele situatie), heeft Bureau Biota op 11 november 2021 een veldbezoek langs alle aangewezen adressen afgelegd. Het veldonderzoek is bij daglicht uitgevoerd om voor zoveel mogelijk beschermde soortgroepen een goede inschatting van de aanwezigheid/potenties in het gebied te maken.

Eén veldbezoek aan een plangebied in deze periode van het jaar (najaar 2021) is doorgaans niet voldoende voor het gedetailleerd onderzoeken van de verspreiding en aantallen van veel soortgroepen. Veel soorten zijn namelijk minder actief in het najaar en de winter, sommigen gaan/zijn in winterslaap of trekken weg. Echter, wanneer men zich beperkt tot onder de Wet natuurbescherming vastgestelde soorten en leefgebieden en men kennis heeft van de ecologie van deze soorten en leefgebieden, dan kan een ervaren ecoloog ook in dit jaargetijde een goede inschatting maken van de potenties van het terrein voor gebruik door beschermde soorten.

In onze ogen is een eenmalig veldonderzoek door een ervaren ecologen in combinatie met de opgevraagde/verzamelde/bij Bureau Biota bekende biologische gegevens van (de omgeving van) het onderzoeksgebied voldoende om ook in deze tijd van het jaar een gedegen inschatting te kunnen maken van de potenties van dit terrein voor beschermde natuurwaarden en hier conclusies aan te verbinden voor wat betreft de bepalingen vastgelegd in de Wet natuurbescherming. Echter, 100% zekerheid geeft een eenmalig veldbezoek nooit.

Voorafgaand aan het veldbezoek is een indruk van het gebied gemaakt op basis van oude verspreidingsgegevens van beschermde soorten en de aanwezige gebiedskenmerken in relatie tot de voorgenomen plannen. Op basis daarvan is in kaart gebracht welke beschermde soortgroepen te verwachten zijn. Gezien de karakteristieken van de woningen en de directe omgeving hiervan zijn er verschillende soortgroepen waarvan uitgesloten kan worden dat hiervan beschermde diersoorten aanwezig zijn nabij de te onderzoeken adressen (denk aan reptielen, vissen). Ook beschermde planten worden in de tuinen van de aangewezen adressen niet verwacht. Eigenlijk worden alleen potenties voor enkele gebouwbewonende soorten verwacht. Hiervan zijn er verschillende die beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming, te weten:

- Huismus;
- Gierzwaluw;
- Huiszwaluw;
- Vleermuizen;
- Steenmarter.

Daarom hebben vooral deze soorten de aandacht gekregen bij het veldonderzoek. In de praktijk komt het erop neer dat bij een dergelijke quickscan in een gebied waarvan bekend is dat de soort/soorten (in de regio) voorkomt/voorkomen specifiek wordt gezocht naar holtes waar de beschermde soorten hun vaste rust- en/of verblijfplaats hebben. Voor de hierboven genoemde soorten wordt in de onderstaande paragrafen toegelicht waar wel of juist geen potenties aanwezig zijn. Dit gebeurt in algemene zin, zodat vervolgens niet voor elk adres opnieuw dezelfde toelichting hoeft te worden gegeven. In de toelichtingen per straat/woningblok/huis (Hoofdstuk 6) worden vervolgens alleen nog de specifieke details besproken. Aan het einde van Hoofdstuk 6 worden alle bevindingen in een tabel samengevat, waarbij voor welke soort potenties aanwezig zijn en waar pas op basis van nader onderzoek kan worden bepaald of een ontheffing van de Wet natuurbescherming nodig is alvorens de sloopwerkzaamheden plaats kunnen gaan vinden.

Omwille van de leesbaarheid van dit rapport is bij de beschrijvingen van de aandachtsoorten hieronder niet telkens aangegeven welke bronnen zijn gebruikt. Deze bronnen zijn wel allemaal opgenomen in Hoofdstuk 9.

5.1 Potenties voor huismussen

Figuur 5 Groepje huismussen (*Passer domesticus*) op een Taxushaag.

De huismus (*Passer domesticus*, Figuur 5) is een algemene zangvogel die inmiddels nauw verbonden is met onze stedelijke omgeving. Huismussen zijn vrij fors gebouwde vogels die daardoor minder behendig zijn dan bijvoorbeeld koolmezen of de pimpelmezen (*Parus major* en *Cyanistes caeruleus*). Huismussen maken gretig gebruik van de rommelhoekjes die wij als mens creëren. Ook onze tuinen/hagen en schuurtjes bieden mogelijkheden voor huismussen om schuilplaatsen te vinden. Bij boerderijen waar bijvoorbeeld vee wordt gehouden is het gemorste voer ook erg in trek bij mussen. Het menu van huismussen bestaat immers uit zaden, granen, vruchten en bloemknoppen, maar ook uit insecten (met name in de broedperiode). Broeden doen de huismussen in de periode begin april tot en met augustus, in nesten die je soms op de gekste plekken tegen kunt komen (Figuur 6). Meestal brengt een paartje mussen in een jaar tijd twee tot drie legsels van elke keer vier tot zes eitjes voort. Ze broeden de eitjes in 11 tot 12 dagen uit. Rond de 17^e dag vliegen de jongen uit. Na het uitvliegen voeren de ouders de jongen nog gedurende een tot twee weken. Qua bouw van het nest zijn mussen echte opportunisten.

Ondanks dat de huismus zichzelf op allerlei mogelijkheden voorziet van voedsel, schuilplaatsen en nestlocaties is de vogel toch beschermd onder de Wet natuurbescherming. Dit heeft ermee te maken dat de nestlocaties het gehele jaar worden gebruikt. In de broedtijd als nestplaats, maar de rest van het jaar als vast rust en verblijfplaats. De laatste twintig jaar is de soort in Nederland qua aantallen erg achteruit gegaan. Hierdoor hebben we tegenwoordig nog maar de helft van het aantal broedparen van vroeger. Gelukkig zijn de lage aantallen inmiddels wel gestabiliseerd, maar is het dus van belang dat voldoende mogelijkheden worden bewaard of opnieuw worden gecreëerd voor de huismussen om ze in hun voortbestaan te faciliteren. Het waarborgen van nestgelegenheid is daar een van de maatregelen voor. De Wet natuurbescherming stuurt er daarom op aan dat de jaarrond beschermde nesten van huismussen die komen te vervallen gemitigeerd of gecompenseerd worden door vervangende nestgelegenheden aan te brengen.

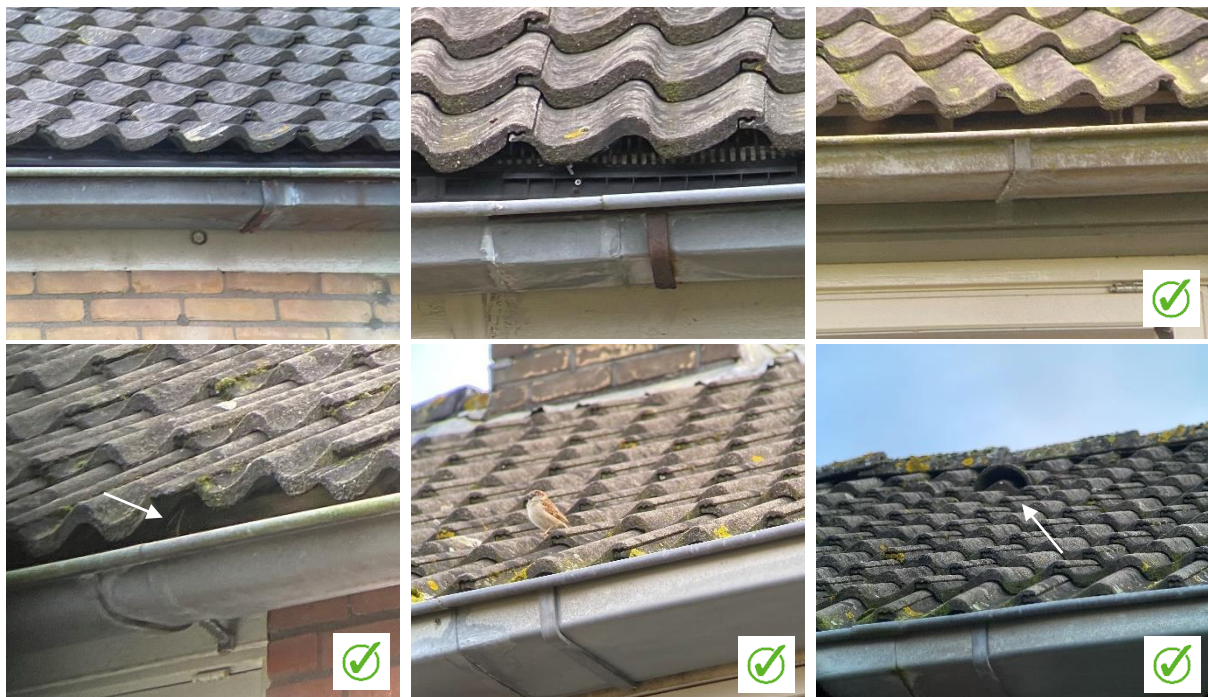
In het geval van de sloopwerkzaamheden die in deze rapportage worden besproken, zal dit op vergelijkbare wijze gebeuren. Allereerst wordt gekeken naar de potenties van de woningblokken voor nestgelegenheid voor huismussen. Als deze potentie aanwezig lijkt te zijn, dan is het zaak om in de juiste periode van het jaar een aantal veldbezoeken af te leggen om vast te kunnen stellen of, en zo ja, hoeveel huismussen onder de daken een nest hebben en hoe ze de directe omgeving van het onderzoeksgebied gebruiken.

Een complete kolonie Huismussen in verlichtingsarmatuur in Centrum Rotterdam. Iedere holte is gebruikt. Ook in de TL-armaturen! Lekker warm, minder energieverbruik. Momenteel is er geen mus meer te zien in deze omgeving, vóór 1985.

Figuur 6 Uitsnede uit het tijdschrift Het Vogeljaar 54 (5) van 2006, waar een mussenkolonie beslag heeft gelegd op de neonreclame van Buispost in Rotterdam. Dit laat zien hoe creatief huismussen zijn bij het vinden van een nestlocatie.

Potenties voor verblijfplaatsen voor huismussen zijn bij de onderzochte woningen vooral te vinden onder dakranden waarbij vanaf de dakgoot sprake is van een open verbinding naar de ruimte onder de dakpannen/tussen de panlatten. De aanwezigheid van roepende huismussen is hierbij een extra indicatie van de geschiktheid van de desbetreffende woning(en) als onderkomen voor huismussen. Ook op plekken waar het dakbeschot of de afwerking van dakgoten of regenpijpen te wensen over laat vinden huismussen soms hun plekje voor een nestgelegenheid. Figuur 7 geeft een overzicht van situaties met en zonder potenties voor huismussen.

Figuur 7 Voorbeelden van daken waar wel (zie groene vinkjes) of juist geen potenties voor huismussen aanwezig zijn. De linker twee foto's in de bovenste rij laten zien dat de toegang onder de dakpannen geblokkeerd is met een vogelschroot. Bij de rechter foto in de bovenste rij is deze toegang vrij. Linksonder steekt nog wat nestmateriaal onder de dakpannen uit. Op de middelste foto in de onderste rij is zelfs een mannetje huismus aanwezig op het dak en de laatste (rechter) foto toont een ventilatiepan waar geen rooster (meer) in zit. Dit zou een huismus de mogelijkheid geven om onder de pannen een nest te maken.

5.2 Potenties voor gierzwaluwen

Figuur 8 Gierzwaluw (*Apus apus*) in de vlucht met een veertje in de snavel.

De gierzwaluw (Figuur 8) is een mysterieuze vogel en een ware luchtacrobaat. De gierzwaluwen die we elk voorjaar in ons land mogen verwelkomen zijn meestal gierzwaluwen van de soort *Apus apus* (ook wel Common Swift genoemd), wat iets zegt over hoe algemeen deze soort binnen het geslacht van de gierzwaluwen is. Het zijn donkergekleurde, slanke vogels met in de vlucht een sikkelvormig uiterlijk. Op de borst is doorgaans een wat lichtere vlek aanwezig. De snavel en de poten van dit dier zijn uiterst gedrongen. Op de menukaart van de gierzwaluw staan voornamelijk insecten (muggen, vliegen, vlinders etc.). Hier eten ze echt duizenden van. Als de vogels jongen hebben vliegen ze met honderden insecten per vlucht heen en weer om de jongen te voeren met een kleverige bal insecten.

De soort is alleen tijdens het broedseizoen in Nederland. Eind april, begin mei komen de eerste vogels weer naar het noorden. De eerste vogels die terug komen uit Afrika zijn vaak de ervaren mannetjes die direct weer hun oude nest feilloos weten te vinden en bezetten. Enkele dagen later komen de vrouwtjes aan. Als nestlocaties zoeken gierzwaluwen allerlei holtes in gebouwen af: holtes boven dakgoten, achter regenpijpen, dakkapellen, scheve of kapotte dakpannen of gaten in de muur. Ze broeden ook wel in door de mens aangebrachte neststenen. De decoratie van het nest stelt bij gierzwaluwen niet veel voor. Wat takjes en strootjes worden in een cirkeltje gedrapeerd, dat is het wel. Gierzwaluwen brengen doorgaans maar één legsel van twee tot drie eitjes groot in een jaar. De broedtijd duurt circa 20 dagen. Na het broedseizoen, eind juli – begin augustus, vertrekken de dieren weer voor een lange vlucht naar het Afrikaanse Congo of Mali.

De SOVON en Vogelbescherming hebben moeite met het bepalen van een trend voor deze vogel in Nederland. Dit heeft te maken met het feit dat de soort zich moeilijk laat tellen. Doordat deze vogels zo honkvast zijn, als het gaat om hun nestlocaties, is het van het uiterste belang dat we deze locaties zo veel mogelijk beschikbaar houden. De Wet natuurbescherming is daar een handig instrument voor. Nesten van gierzwaluwen zijn daardoor jaarrond beschermd, dus ook als de vogels in Afrika verblijven. Deze wet verplicht het onderzoek naar potenties voor gierzwaluwen als er plannen liggen die gevolgen hebben voor de buitenkant van gebouwen in regio's waar de aanwezigheid van gierzwaluwen bekend is. Door middel van het zoeken naar potentiële holtes, kan een indruk worden verkregen van de geschiktheid van een pand als nestlocaties voor gierzwaluwen.

Voor het onderzoek samengevat in dit rapport is vooral gezocht naar holtes onder dakpannen en langs dakgoten, schoorstenen, dakkapellen, uitbouwen en afvoerpijpen welke voldoende groot zijn voor een gierzwaluw om doorheen te kruipen. Daarbij is een vrije invliegopening van essentieel belang, want gierzwaluwen komen met een grote vaart aanvliegen en duiken doorgaans met een snelle beweging onder de pannen. Dit maakt ook dat dergelijk onderzoek alleen kan worden uitgevoerd door mensen met ervaring op het gebied van gierzwaluw-tellingen. Het in-/uitvliegen is werkelijk secundewerk en een gierzwaluw is daarbij snel gemist. Figuur 9 geeft een overzicht van situatie met en zonder potenties voor gierzwaluwen.

Figuur 9 Voorbeelden van daken waar wel (zie groene vinkjes) of juist geen potenties voor gierzwaluwen aanwezig zijn. De linker twee foto's in de bovenste rij laten zien dat de toegang onder de dakpannen geblokkeerd is, omdat de dakpannen allemaal strak tegen de gevel liggen en/of netjes op elkaar aansluiten. Bij de rechter foto in de bovenste rij zijn zelfs specifiek voor deze vogelsoort nestkasten opgehangen. Linksonder liggen de pannen wat slordig op het dak, waardoor ruimtes ontstaan voor gierzwaluwen om onder de pannen te schieten. Op de middelste foto in de onderste rij is het rooster uit een ventilatiepan verdwenen, waardoor ook hier een opening ontstaat waar een gierzwaluw de ruimte onder de dakpannen zou kunnen bereiken. Op de laatste (rechter) foto liggen de pannen ook weer wat slordig op het dak, maar is dicht bij de goot ook sprake van begroeiing die de invliegopeningen die hier potentieel beschikbaar zijn mogelijk wat belemmert.

5.3 Potenties voor huiszwaluwen

Figuur 10 Huiszwaluw (*Delichon urbicum*) op een nest in aanbouw. Foto: Yves Hoebeke (via Wikipedia).

De huiszwaluw (*Delichon urbicum*, Figuur 10) is een zwart met witte zwaluw. In de zon, lijkt de vogel op de schouders een blauwe gloed te hebben. Ze zijn kleiner en veel minder slank dan gierzwaluwen. Net als bij de gierzwaluwen hebben ook de huiszwaluwen een korte snavel en korte poten. Ook deze vogel voedt zich vooral met vliegende insecten (veelal muggen).

Vanaf half april komen de huiszwaluwen weer naar ons land om hier te broeden. Dit doen ze in nesten die ze fabriceren van zand en klei, wat beetje voor beetje onder een overhang in een beschut plekje wordt geplakt totdat zich een nestkom met een kleine opening ontstaat. Deze opening is kleiner dan bij boerenzwaluwen. In het nest brengen ze in een jaar tijd één of twee legsels (2-6 eitjes) groot. De broedtijd duurt circa 15 dagen. Daarna blijven de jongen nog ongeveer 25 dagen op het nest alvorens ze uitvliegen. Tussen eind juli en oktober trekken de huiszwaluwen weer naar het zuiden, waar ze in het zuiden van Afrika overwinteren.

De laatste tientallen jaren is de huiszwaluw sterk achteruit gegaan. De vogelbescherming geeft aan dat 75% van de huiszwaluwen die we voorheen in ons land mochten verwelkomen er tegenwoordig niet meer zijn. Uit alle grote steden van ons land is de soort inmiddels verdwenen. Niet voor niets staat de huiszwaluw tegenwoordig op de Rode Lijst. Vermindering in aanbod voor nestlocaties, maar ook de afname van het aantal insecten zal de neergaande trend van deze soort in ons land aangestuurd hebben.

Anders dan bij de twee eerder besproken vogelsoorten, zijn nesten van de huiszwaluw niet standaard jaarrond beschermd. Deze nesten zijn slechts jaarrond beschermd wanneer zwaarwegende feiten of ecologische omstandigheden dit rechtvaardigen en mogen zonder ecologische toets niet weggenomen of vernietigd worden.

Voor het in dit rapport beschreven onderzoek zijn bij vermoedens van aanwezigheid van huiszwaluwen (krijtstrepen op de muur, nestkommen in de nok of elders, Figuur 11) notities gemaakt. Deze komen in Hoofdstuk 6 bij de bevindingen uit het onderzoek ook aan de orde.

Figuur 11 Voorbeelden van de vermoedelijke aanwezigheid van huiszwaluwen bij diverse woningen. Boven: krijtstrepen, poepsporen in de nok van het dak (deze kunnen echter ook duiden op aanwezigheid van spreeuwen). Onder: aanwezige nesten van huiszwaluwen in de nok of wat lager onder de windveer.

5.4 Potenties voor vleermuizen

Vleermuizen zijn kleine zoogdieren van slechts enkele centimeters lengte, die behoren tot de ‘handvleugeligen’, vermoedelijk kan iedereen zich daar wel een voorstelling van maken met die vliezige vleugeltjes. Vleermuizen zijn doorgaans in de schemer en nacht actief.

Wereldwijd zijn er ruim 1200 soorten vleermuizen. In Nederland kennen we 22 soorten vleermuizen welke onderverdeeld zijn in gladneuzen (20 soorten) en hoefijzerneuzen (2 soorten). De meest algemene vleermuizen in Nederland zijn de gewone dwergvleermuis (Figuur 12), ruige dwergvleermuis, watervleermuis, grootoorvleermuis, rosse vleermuis, laatvlieger, baardvleermuis en de meervleermuis. Op de menukaart van de meeste in Nederland voorkomende vleermuizen staan vooral insecten en vruchten. Middels echolocatie scannen vleermuizen hun omgeving af op zoek naar voedsel.

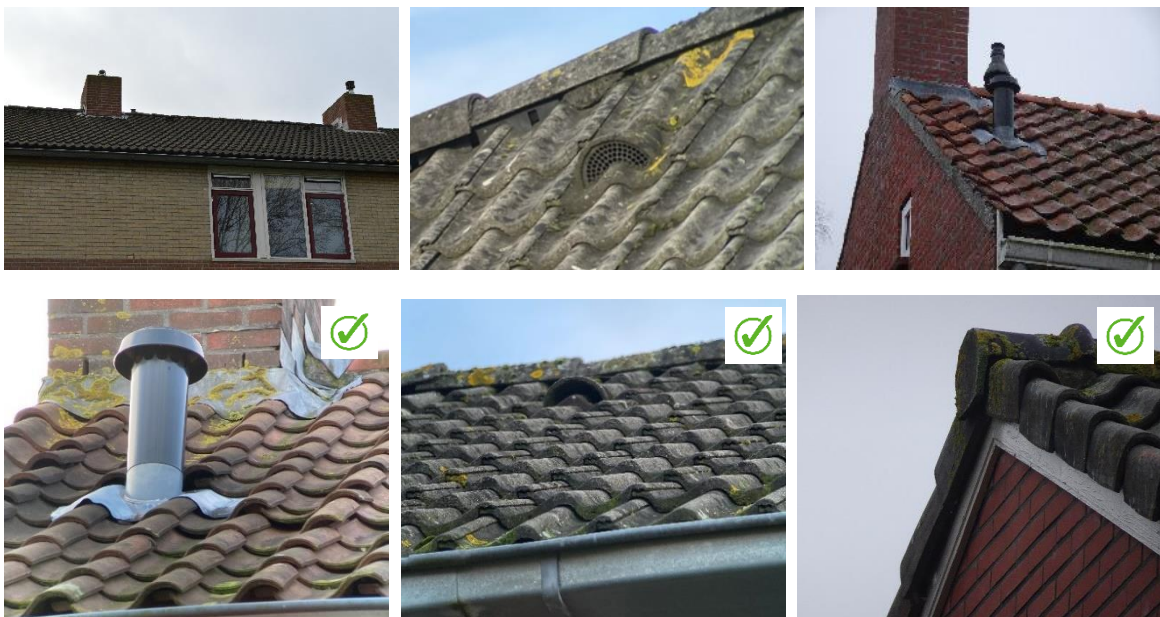
In Nederland komen dus diverse vleermuissoorten voor. Voor al deze soorten geldt dat ze beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming. Vleermuizen maken gebruik van een netwerk van verblijfplaatsen. Tussen de verblijfplaatsen in dit netwerk kan gedurende een jaar, soms met hoge frequentie, gewisseld worden. De reden hiervoor is dat de verblijfplaatsen voor verschillende functies worden gebruikt en dat hun voorkeur voor locaties beïnvloed wordt door het weer en door andere omstandigheden. De voornaamste functies waarvoor vleermuizen verblijfplaatsen gebruiken zijn winterverblijven, kraamverblijven, paarverblijven en zomerverblijven. Diverse soorten vleermuizen maken gebruik van gebouwen als verblijfplaats. De gewone dwergvleermuis, de ruige dwergvleermuis en de laatvlieger zijn hier goede voorbeelden van.

Figuur 12 Drie gewone dwergvleermuizen (*Pipistrellus pipistrellus*).

Vleermuizen rusten vaak in groepen bij elkaar. Ze zijn daarbij erg trouw aan hun standplaats en overwinteringsplekken. Daarnaast planten vleermuizen zich relatief traag voort. Sommige soorten zijn pas na enkele jaren in staat om zich voort te planten. Bovendien krijgen de meeste vleermuisvrouwtjes maar één jong per worp. Het genoemde koloniegedrag, samen met de trage voortplanting maakt dat deze dieren zeer kwetsbaar zijn. Daarom zijn alle in Nederland voorkomende vleermuissoorten beschermd. Veel van deze soorten zijn vrij zeldzaam of zelfs zeer zeldzaam (bijv. kleine dwergvleermuis). Omdat de vleermuizen beschermd zijn onder de Wet natuurbescherming is het verboden verblijven van deze dieren zo maar te verstoren/verwijderen.

Om een verblijfplaats in een gebouw te kunnen creëren, moeten vleermuizen onder een dak of in een spouwmuur of achter gevelbetimmering of een anderszins geschikte holte kunnen bereiken. Dit is hetgeen wat in het achterhoofd is gehouden tijdens het uitvoeren van de quickscan. Bij elk onderzocht pand is gekeken of gaten/openingen aanwezig zijn, waar vleermuizen in kunnen kruipen en een verblijf kunnen creëren. Figuur 13 geeft een overzicht van situaties in het beheergebied van Wold & Waard waar geen of juist wel potenties voor vleermuizen aanwezig zijn.

Figuur 13 Voorbeelden van ontoegankelijke gebouwen (bovenste rij foto's, geen ruimtes tussen of onder dakpannen) en woningen met daken waar wel ruimte is (onderste rij foto's, ruimte onder kant- en nokpannen) om voor vleermuizen onder het dakbeschot te kunnen komen.

5.5 Potenties voor steenmarters

De steenmarter, *Martes fiona* (Figuur 14), is een vrij klein zoogdier uit de groep van de marterachtigen. Daar horen ook de bunzingen, dassen, hermelijnen, nertsen, otters en wezels bij. Het zijn roofdieren die niet veel groter zijn dan een huiskat, maar doorgaans wel een stuk slanker. Naast de steenmarter kennen we in Nederland ook de boommarter. Deze marter heeft een meer donkere ondervacht dan de steenmarter en is ook minder algemeen.

Steenmarters zijn echte cultuurvolgers en hebben door hun enorme aanpassingsvermogen hun plekje tussen de mensen opgeëist. De soort komt veel voor in het stedelijk gebied, maar wordt ook vaak gezien in het cultuurlandschap. Vroeger kwam de soort in heel ons land voor, maar tegenwoordig ligt het zwaartepunt in het oosten van het land.

Figuur 14 Steenmarter (*Martes fiona*) in het kozijn van een stal.

Mannetjes van de steenmarter worden circa 50 cm groot, de vrouwtjes blijven net wat kleiner. Het zijn nachtdieren, maar in de zomerperiode zijn ze ook in de vroege ochtend actief. Daarbij kunnen ze behoorlijke afstanden afleggen (vaak enkele kilometers). Ze bewegen zich middels galopperen, rennen, springen en zwemmen soepel door het landschap.

De menukaart van steenmarters is behoorlijk uitgebreid, ze zijn echte alleseters. Ze eten dierlijk voedsel, zoals kleine zoogdieren (muizen, ratten, egels etc.), eieren, insecten en andere ongewervelden, maar ook amfibieën en reptielen. Daarnaast vullen ze hun dieet vooral in de maanden juli – december aan met allerlei bessen en andere vruchten. In de buurt van de schuilplaats leggen steenmarters geregeld kleine voedselvoorraden aan.

De paartijd (ranstijd) breekt aan in juni en duurt voort tot augustus. De mannetjes vechten luidruchtig met elkaar om een vrouwtje te bemachtigen. De vrouwtjes laten zich (soms door meerdere mannetjes) dekken. Het bijzondere bij steenmarters is dat de bevruchte eicellen zich enkele malen delen en dan in een rustfase belanden. Pas in het nieuwe jaar gaat de ontwikkeling van deze eicellen verder als ze zich in gaan nestelen in de baarmoeder. Vanaf maart/april worden de jongen geboren. De kleintjes komen kaal ter wereld (3-5 jongen). Ze worden twee maanden lang gevoed met moedermelk. Daarna gaan ze (ook) vast voedsel eten. Na drie maanden verlaten de jongen het nest en in het najaar stimuleert de moeder ze om op zoek te gaan naar een eigen territorium.

Het aantal steenmarters in Nederland is in het verleden door de jacht op hun pelzen ernstig teruggelopen. Daarnaast heeft ook de intensivering van het verkeer de soort parten gespeeld. Tegenwoordig is de soort beschermd onder de Wet natuurbescherming en lopen de aantallen weer op.

Omdat steenmarters een enkele keer ook een zolder uitkiezen als vaste rust- of verblijfplaats in onze woningen of schuren, is bij de hier gerapporteerde quickscan ook aandacht geschonken aan deze soort. Tijdens het veldonderzoek is gezocht naar sporen van aanwezigheid van steenmarter (Figuur 15). Hierbij valt te denken aan uitwerpselen, krabsporen, vraatsporen, pootafdrukken etc. In geen geval zijn zaken aangetroffen die doen denken aan de aanwezigheid van steenmarters. Er zijn geen uitwerpselen, vraatsporen of pootafdrukken gevonden en via de gevels is geen (Figuur 16) mogelijkheid ontdekt, waardoor een steenmarter eventueel een rustige zolder zou kunnen bereiken.

Figuur 15 Voorbeelden van sporen van aanwezigheid van steenmarter. Van links naar rechts: Latrine met meerdere uitwerpselen, close-up van uitwerpselen en krabsporen bij een doorgang in een met polystyreen geïsoleerde wand en een afbeelding van een pootafdruk van de steenmarter op een Belgische postzegel. Bron drie foto's: Bureau Biota, maar niet gemaakt op de hier besproken onderzoekslocaties. Tijdens het onderzoek zijn immers geen sporen van aanwezigheid van steenmarter aangetroffen. Bron afbeelding postzegel: https://colnect.com/en/stamps/stamp/771962-Track_of_the_Martes_foina-Tracks_of_Wild_Animals-Belgium

Figuur 16 Voorbeelden van de Groningse situatie bij woningen in beheer bij woningcorporatie Wold & Waard. De meeste van de onderzochte huizen staan vrij van begroeiing, waardoor steenmarters niet via beplanting richting de dakgoot kunnen klimmen. De enige mogelijkheid om op hoogte te geraken is via de regenpijpen, maar deze lopen telkens uit op een dood spoor. Er zijn namelijk geen duidelijke plekken aangetroffen waar een steenmarter via de dakgoot nog naar een zolder kan kruipen. Daarvoor is de bouwwijze en de staat van onderhoud van de buitengevels van de onderzochte woningen niet slecht genoeg.

6 Bevindingen uit het onderzoek

In dit hoofdstuk wordt per dorp en per woningblok aangegeven wat de bevindingen zijn uit de quickscan. Er worden alleen enkele foto's per straat weergegeven die de bevindingen per doelsoort illustreren. Als er potenties voor één van de beschermde soorten werd aangetroffen, dan betrof het doorgaans dezelfde soort mogelijkheden bij de andere woningen voor datzelfde huizenblok. Daarnaast wordt er per straat/huizenblok aangegeven of nader onderzoek (NO) aan bepaalde soortengroepen gewenst is.

6.1 Opende

Centrumstraat 2 - 20 (even) NO huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen

De woningen aan de Centrumstraat 2 - 20 hebben allen potentie voor rust- en verblijfplaatsen voor huismussen. Er is genoeg ruimte onder de eerste rij pannen om voor huismussen in het dakbeschot te komen (Figuur 17). Daarnaast zijn er genoeg bosschages en open grasveldjes met grind en zand in de straat waar huismussen gebruik van kunnen maken (onderdelen functionele leefomgeving). Vanaf de openbare weg was echter niet altijd goed zichtbaar of er vogelschroot onder de dakpannen aanwezig is. Hiermee zou de toegang voor huismussen geblokkeerd kunnen zijn. Tevens hebben de daken van de betreffende woningen potentie voor gierzwaluwen om in het dak te komen. Via de zijgevels van de woningblokken is er ruimte genoeg onder de kantpannen, scheefliggende dakpannen (o.a. rondom schoorstenen) zorgen ook voor ruimte en deze potentiële invliegopeningen voor gierzwaluwen liggen allemaal hoog genoeg en zijn vrij van obstakels. De openingen ter hoogte van de kantpannen (daar waar gierzwaluwen in kunnen vliegen) zijn ook een gewilde openingen voor vleermuizen om in het dakbeschot te komen. Daarnaast is het bekend dat een nokpan ook een gewilde invliegopening is. Vooral het type zijgevel van deze woningen voldoen aan deze eisen voor vleermuizen. Ook scheefliggende pannen en openstaande loodslabben kunnen wegkruipmogelijkheden bieden voor vleermuizen. Deze woningen bieden dus ook genoeg potenties voor vleermuizen. Potenties voor huiszwaluwen en/of steenmarters zijn bij deze woningen niet aangetroffen.

Figuur 17 Actuele situatie in de Centrumstraat (even huisnummers) te Opende op 11 november 2021. Links: een overzicht van een van de woningblokken in de Centrumstraat. Midden: potentiële invliegopeningen voor vleermuizen en gierzwaluwen. Rechts: ruimte tussen dakpannen (vleermuizen) en geschikte dakgoot voor huismussen om onder de dakpannen te broeden.

Centrumstraat 1 - 25 (oneven) NO huismus, gierzwaluw en vleermuizen

De woningen aan de Centrumstraat 1 t/m 25 bieden eveneens genoeg potentie voor verblijfplaatsen van huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen (Figuur 18). Er is hier ook genoeg ruimte onder de eerste rij pannen om voor huismussen vanaf de dakgoot in het dakbeschot te kruipen. Hier was alleen niet goed te zien of er vogelschroot aanwezig was. Daarnaast sluiten niet alle loodslabben en dakpannen even goed aan rondom schoorstenen, wat voor gierzwaluwen de kans geeft om in het dak te komen. Sommige zijgevels van de woningen hebben geen gevelbetimmering en is de ruimte onder de kantpannen direct gelegen op de ruwe bakstenen muur, wat voor vleermuizen ideaal is om aan vast te houden voordat ze invliegen (Figuur 18). Potenties voor huismussen en/of steenmarters zijn bij deze woningen niet aangetroffen.

Figuur 18 Actuele situatie in de Centrumstraat (oneven huisnummers) te Opende op 11 november 2021. Links: overzichtsfoto van een van de woningblokken. Midden en rechts: potentiële invliegopeningen voor vleermuizen en of gierzwaluwen.

6.2 Marum

Molenstraat 12 – 30 (even) NO huismus, gierzwaluw en vleermuizen

De daken van de woningen in de Molenstraat 12 - 30 in Marum hebben in het algemeen alleen potenties voor vogels en vleermuizen (Figuur 19). Er is onder de eerste rij pannen genoeg ruimte om voor huismussen het dak te bereiken. Vanaf de straat was te zien dat er geen vogelschroot aanwezig is. De zijgevels van deze woningen hebben wel minder potentie voor gierzwaluwen en vleermuizen. Er lijkt namelijk geen ruimte te zitten onder kantpannen en is er ook geen sprake van een opening onder de nokpan aan de kopse kanten omdat deze allemaal volledig ingemetseld zijn (Figuur 19). Dit betekent echter niet dat potenties voor vleermuizen uitgesloten zijn, want deze dieren maken ook wel gebruik van invliegopeningen het dakvlak. Er zijn meerdere dakpannen op deze woningen die niet strak tegen elkaar aanliggen en daarmee ruimte voor vleermuizen (en soms ook gierzwaluwen) bieden. Potenties voor huismussen en/of steenmarters zijn bij deze woningen niet aangetroffen.

Figuur 19 Actuele situatie in de Molenstraat te Marum (even huisnummers) op 11 november 2021. Linksboven: overzichtsfoto van twee van de woningblokken. Rechtsboven: voorbeeld van een van de kopgevels. De kantpannen liggen volledig in het cement en bieden dus geen invliegopeningen voor vleermuizen dan wel gierzwaluwen. Linksonder: de hoek van de dakgoot biedt ruimte voor gierzwaluwen om binnen te vliegen. De rest van de dakgoot lijkt ook geschikt voor huismussen om zich een weg onder de dakpannen te verschaffen. Rechtsonder: voorbeeld van een scheefliggende dakpan die een invliegmogelijkheid verschaft voor vleermuizen en mogelijk gierzwaluwen.

7 Te verwachten effecten van de voorgenomen ingreep

7.1 Soortenbescherming

Voor alle onderzochte huizenblokken kan niet worden uitgesloten dat huismussen, gierzwaluwen en/of vleermuizen gebruik maken van de panden als vaste rust- of verblijfplaats.

Dit betekent dat voor huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen eerst nader onderzoek plaats dient te vinden om vast te kunnen stellen of en hoe de genoemde soorten de panden in gebruik hebben wat de te verwachten effecten van de voorgenomen sloop op deze soorten zijn.

Voor de overige soorten beschermd onder de Wet natuurbescherming verwachten we geen nadelige effecten ten aanzien van de geplande sloopwerkzaamheden.

7.2 Gebiedsbescherming

Natura 2000

De geplande werkzaamheden vormen een lokale ingreep. De afstand tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied is minimaal 3 km (Figuur 2). Bij de ingreep worden hooguit in beperkte mate brandstof aangedreven machines ingezet om de huizen te slopen. Hiervan is tijdelijke, zeer beperkte geluidsoverlast en een minimale stikstof-emissie te verwachten. Echter, gezien de afstand van de ingreep tot het dichtstbijzijnde Natura 2000-gebied, de aard van het tussengelegen gebied, de omvang en duur van de ingreep en de in het Leekstermeergebied aangewezen habitattypen en doelsoorten (Figuur 20), verwachten we geen nadelige effecten van deze ingreep op het genoemde Natura 2000-terrein Leekstermeergebied. Geen van de zaken waar de voor dit gebied aangewezen soorten gevoelig voor zijn, zullen naar verwachting in de praktijk werkelijk aan de orde zijn. Echter, gezien de ontwikkelingen rondom de stikstofdiscussie in Nederland is het aan te raden voorafgaand aan de uitvoer van de werkzaamheden middels een Aeries-calculatie te bepalen of als gevolg van de voorgenomen werkzaamheden sprake zal zijn van een verhoogde stikstofdepositie op omliggende Natura 2000-gebieden.

Natuurnetwerk Nederland (NNN)

De afstand tot het dichtstbijzijnde gebied dat deel uitmaakt van het NNN bedraagt minimaal één kilometer. Er geldt geen externe werking voor het NNN in Groningen. Dit betekent dat van de voorgenomen werkzaamheden geen effect op het nabijgelegen NNN worden verwacht. De plannen rondom de werkzaamheden zullen dus naar verwachting geen afbreuk doen aan de wezenlijke kenmerken en waarden van het NNN.

Storingsfactor	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19
Brandgans (niet-broedvogel)	■	⊗	■	■	■	■	■	■	■	⊗	■	...	■	■	■	■	■	■	■
Kolgans (niet-broedvogel)	■	⊗	■	■	■	■	■	■	■	⊗	■	...	■	■	■	■	■	■	■
Kwartelkoning (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	⊗	■	...	■	■	■	■	■	■	■
Porseleinhoen (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	⊗	■	...	■	■	■	■	■	■	■
Rietzanger (broedvogel)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	⊗	■	...	■	■	■	■	■	■	■
Smient (niet-broedvogel)	■	⊗	■	■	■	■	■	■	■	⊗	■	...	■	■	■	■	■	■	■

■	zeer gevoelig
■	gevoelig
■	niet gevoelig
⊗	n.v.t.
...	onbekend

Figuur 20 Effectenindicator Natura 2000-gebied Leekstermeergebied. Er zijn voor dit gebied geen habitattypen of soorten aangewezen welke (zeer) gevoelig zijn voor stikstofdepositie. Bron: Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit.

8 Conclusies en aanbevelingen

Een aanzienlijk aantal van de onderzochte woningen heeft potentie voor vaste rust- of verblijfplaatsen van huis-
mussen. Daarnaast zijn bij diverse woningen ook mogelijkheden aangetroffen voor gierzwaluwen. De onder-
zochte woningen verschillen wel in potentie om vleermuizen te kunnen huisvesten. De woningen in Marum lijken
wat minder potenties voor vleermuizen te bieden, maar gebruik van deze woningen door vleermuizen is voorals-
nog niet uit te sluiten.

Voor de overige soort(groep)en beschermd onder de Wet natuurbescherming zijn bij de woningen geen poten-
ties aangetroffen en verwachten we geen negatieve effecten als gevolg van de geplande werkzaamheden.

Omdat bij de onderzochte woningen sprake kan zijn van de aanwezigheid van vaste rust- of verblijfplaatsen van
diverse beschermde soorten (zie alinea hierboven) en deze verstoord en/of vernietigd zouden worden met de
geplande sloopwerkzaamheden, dient voor deze soorten eerst nader onderzoek plaats te vinden om vast te
kunnen stellen of deze verblijfplaatsen werkelijk aanwezig zijn. Pas daarna kan geconcludeerd worden of het
aanvragen van een ontheffing van de Wet natuurbescherming aan de orde is.

Bureau Biota adviseert Wold & Waard daarom nader onderzoek uit te laten voeren naar het gebruik van de
aangewezen panden door huismussen, gierzwaluwen en vleermuizen.

9 Geraadpleegde bronnen

Naslagwerken en rapporten

- Broekhuizen, S., Spoelstra, K., Thissen, J., Canters, K., & Buys, J. (2016). *Atlas van de Nederlandse zoogdieren*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Van Diepenbeek A. (2013). *Veldgids diersporen*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Dietz, C. & Kiefer, A. (2017). *Veldgids vleermuizen van Europa*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Jiguet J. & Audevard A. (2017). *Alle vogels van Europa*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Hoogenstein L. & Meesters G (2009). *Handboek vogels van Nederland*. KNNV Uitgeverij, Zeist.
- Korsten, E. (2012). *Vleermuizenkasten*. Culemborg: Bureau Waardenburg.
- Nauta R. & Pot A. (2019). *Het prentenboek*. Uitgeverij Extra, Vledder.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland (2018). *Vogelatlas van Nederland*. Kosmos Uitgevers, Utrecht/Antwerpen.
- Sovon Vogelonderzoek Nederland (2002). *Atlas van de Nederlandse broedvogels 1998-2000*. Nederlandse Fauna 5. Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis, KNNV Uitgeverij & European Invertebrate Survey-Nederland.
- Twisk P., Van Diepenbeek A. & Bekker J.P (2019). *Veldgids Europese zoogdieren*. KNNV Uitgeverij, Zeist.

Digitale bronnen

- BIJ12. (2017). *Kennisdocument Gewone dwergvleermuis Pipistrellus pipistrellus Versie 1.0, juli 2017*. Opgehaald van Kennisdocumenten Soorten – Natuurbescherming: www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/
- BIJ12. (2017). *Kennisdocument Ruige dwergvleermuis Pipistrellus nathusii Versie 1.0, juli 2017*. Opgehaald van Kennisdocumenten Soorten – Natuurbescherming: www.bij12.nl/onderwerpen/natuur-en-landschap/kennisdocumenten-soorten-ontheffingen-wet-natuurbescherming/
- BIJ12. (2017). *Kennisdocument Watervleermuis Myotis daubentonii Versie 1.0, juli 2017*. Opgehaald van Kennisdocumenten Soorten – Natuurbescherming: www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-020-Kennisdocument-Watervleermuis-1.0.pdf
- BIJ12. (2017). *Kennisdocument Huismus Passer domesticus Versie 1.0, juli 2017*. Opgehaald van Kennisdocumenten Soorten – Natuurbescherming: www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-009-Kennisdocument-Huisumus-1.0.pdf
- BIJ12. (2017). *Kennisdocument Gierzwaluw Apus apus Versie 1.0, juli 2017*. Opgehaald van Kennisdocumenten Soorten – Natuurbescherming: www.bij12.nl/assets/BIJ12-2017-006-Kennisdocument-Gierzwaluw-1.0.pdf
- Jansen of Lorkeers (2020). Leefwijze van de steenmarter. Opgehaald van Jansen of Lorkeers: <https://steenmarterbestrijding.nl/Leefwijze/>.
- NDFF (2015). NDFF Verspreidingsatlas. 20 november 2015, <http://verspreidingsatlas.nl>. FLORON (2014)./
- Provincie Groningen. (2016, december 27). *Verordening natuurbescherming provincie Groningen*. Opgehaald van Provinciaal blad van Groningen 6952: zoek.officielebekendmakingen.nl/prb-2016-6952.html#id1-3-2-2-7-1
- Provincie Groningen. (2019, oktober 7). *Bomen kappen*. Opgehaald van Provincie Groningen: www.provinciegroningen.nl/vergunningen/bomen-kappen/
- Vogelatlas (2020). *Huisumus*. Opgehaald van Vogelatlas Aantallen en verspreiding van broedvogels en wintervogels in Nederland: www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/15910.
- Vogelatlas (2020). *Huiszwaluw*. Opgehaald van Vogelatlas Aantallen en verspreiding van broedvogels en wintervogels in Nederland: www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/10010.
- Vogelatlas (2020). *Gierzwaluw*. Opgehaald van Vogelatlas Aantallen en verspreiding van broedvogels en wintervogels in Nederland: www.vogelatlas.nl/atlas/soorten/soort/7950.
- Zoogdiervereniging (2020). Steenmarter. Opgehaald van Zoogdiervereniging Steenmarter: www.zoogdiervereniging.nl/zoogdiersoorten/steenmarter.

Bijlage 1 Toelichting bepalingen Wet natuurbescherming

Vanaf 1 januari 2017 geldt in Nederland de Wet natuurbescherming (Wnb). In deze wet zijn drie wetten samengevoegd, te weten:

- de Natuurbeschermingswet 1998;
- de Boswet en;
- de Flora- en faunawet.

Dit om tot een betere en duidelijkere bescherming van planten, dieren en gebieden te komen. De overheid zegt hierover:

‘De Wet natuurbescherming is gericht op het behoud en het zo mogelijk versterken van de biologische diversiteit, het duurzame gebruik van de bestanddelen daarvan en de bescherming van waardevolle landschappen, in nationaal en internationaal verband en het zo mogelijk versterken van de recreatieve, de educatieve en de beleevingswaarde van natuur en landschap, in samenhang met het beleid, om te komen tot een verduurzaming van de economie. Dit beleid wordt door de minister op hoofdlijnen vastgelegd in de nationale natuurvisie.’

Voor de bescherming van de natuur, kent deze wet drie beschermingsregimes:

- Soorten van de **Vogelrichtlijn 1979** (alle van nature in Nederland in het wild levende vogels);
- Soorten van de **Habitatrichtlijn 1992**, het Verdrag van Bern 1979 en het Verdrag van Bonn 1982;
- **Andere soorten** die vanuit nationaal oogpunt onder de Wet natuurbescherming worden beschermd (zie tabel ‘Andere soorten’ aan het einde van deze bijlage van het rapport.

Daarnaast kan het zijn dat er sprake is van ‘vrijgestelde soorten’. Hier kan sprake van zijn wanneer de minister van Economische Zaken bevoegd gezag is. Dan kunnen er soorten landelijk vrijgesteld zijn bij specifieke activiteiten.

Verbodsbepalingen Wet natuurbescherming

Beschermingsregime soorten Vogelrichtlijn	Beschermingsregime soorten Habitatrichtlijn Verdrag van Bern en het Verdrag van Bonn	Beschermingsregime andere soorten
Art. 3.1 lid 1 Het is verboden opzettelijk van nature in Nederland in het wild levende vogels te doden of te vangen	Art. 3.5 lid 1 Het is verboden in het wild levende dieren van soorten, genoemd in bijlage IV, onderdeel a, bij de Habitatrichtlijn, bijlage II bij het Verdrag van Bern of bijlage I bij het Verdrag van Bonn, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te doden of te vangen	Art. 3.10 lid 1a Het is verboden soorten in het wild levende zoogdieren, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en kevers van de soorten, genoemd in de bijlage, onderdeel A, bij deze wet, opzettelijk te doden of te vangen
Art. 3.1 lid 3 Het is verboden eieren van vogels als bedoeld in lid 1 te rapen en deze onder zich te hebben	Art. 3.5 lid 3 Het is verboden eieren van dieren als bedoeld in lid 1 in de natuur opzettelijk te vernielen of te rapen	Art. 3.10 lid 1b Het is verboden de vaste voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van dieren als bedoeld in onderdeel a opzettelijk te beschadigen of te vernielen
Art. 3.1 lid 4 Het is verboden vogels als bedoeld in lid 1 opzettelijk te storen	Art. 3.5 lid 4 Het is verboden de voortplantings- of rustplaatsen van dieren als bedoeld in lid 1 te beschadigen of te vernielen	Art. 3.10 lid 1c Het is verboden vaatplanten van de soorten, genoemd in de bijlage c, onderdeel B, bij deze wet, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen
Art. 3.1 lid 5 Het verbod als bedoeld in lid 4 is niet van toepassing indien de storing niet van wezenlijke invloed is op de staat van instandhouding van de desbetreffende vogelsoort	Art. 3.5 lid 5 Het is verboden plantensoorten genoemd in bijlage IV, onderdeel b, bij de Habitatrichtlijn of bijlage I bij het Verdrag van Bern, in hun natuurlijke verspreidingsgebied opzettelijk te plukken en te verzamelen, af te snijden, te ontwortelen of te vernielen	

Elk van de drie genoemde beschermingsregimes kent zijn eigen verbodsbepalingen (zie kader hieronder) en vereisten voor vrijstelling of ontheffing van de verboden. Deze verbodsbepalingen sluiten één op één aan bij de bepalingen uit de Vogelrichtlijn en de Habitatrichtlijn en mogen niet overtreden worden, tenzij men een ontheffing kan krijgen (“nee, tenzij”-principe).

Om af te mogen wijken van de verbodsbepalingen via een ontheffing of een vrijstelling moet aan de volgende drie criteria worden voldaan:

1. Er mag alleen worden afgeweken van de verbodsbepaling, wanneer geen andere bevredigende oplossing mogelijk is;
  2. Voor de afwijking moet een in de wet genoemd belang staan (zoals bijvoorbeeld volksgezondheid of openbare veiligheid), afhankelijk van de verschillende beschermingsregimes;
  3. De ingreep mag geen afbreuk doen aan de staat van instandhouding van de soort(en).
- Daarnaast is voor een aantal handelingen een vrijstelling mogelijk in de vorm van een provinciale verordening of een gedragscode.

Bij het bepalen of een ontheffing kan worden verleend, wordt niet alleen naar de gevolgen van de ingreep voor het individuele organismen gekeken, maar ook naar de gevolgen voor de instandhouding van de soort. Dit betekent dat ook wordt gekeken naar het effect van de ingreep op het populatieniveau van de soort(en). Daarnaast zal altijd rekening gehouden moeten worden met de zorgplicht, ongeacht of het gaat om een beschermde soort of niet (zie kader hieronder).

Zorgplicht

Deze plicht geldt te allen tijde en houdt in dat nadelige gevolgen voor flora en fauna zoveel mogelijk moeten worden voorkomen. Deze plicht geldt voor iedereen en voor alle planten en dieren, beschermd of niet. De huidige zorgplichtbepalingen zijn gecontinueerd en geïntegreerd vanuit de Natuurbeschermingswet 1998 en de Flora- en Faunawet in de Wet natuurbescherming en de wet zegt hierover:

"Eenieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving" (Artikel 2, lid 1).

en

"De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat eenieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn/haar handelen of het nalaten daarvan nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor zover zulks in redelijkheid kan worden gevergd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem/haar kunnen worden gevergd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voor zover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken." (Artikel 2, lid 2).

De gevolgen van de Wet natuurbescherming hangen af van de voorgenomen ingrepen en van de soorten die in het gebied aanwezig (kunnen) zijn. Het plangebied is het gebied waar de daadwerkelijke werkzaamheden (handelingen) plaatsvinden. Afhankelijk van de kenmerken van de activiteit kunnen storende effecten ook optreden buiten het plangebied (bijvoorbeeld geluid). De invloedssfeer van de werkzaamheden bepaalt daardoor de grootte van het onderzoeksgebied, wat dus meestal groter is dan het plangebied.

Dit betekent dat het onderzoeksgebied goed moet worden onderzocht op potenties voor het voorkomen van planten- en diersoorten en op de aanwezigheid van voortplantingsplaatsen, rustplaatsen of nesten. Hierbij wordt niet alleen gekeken naar de aanwezigheid van beschermde soorten, maar ook naar welke functie(s) het gebied voor deze soort(en) vervult. Soms zijn maatregelen mogelijk waarmee voorkomen kan worden dat door het verrichten van een handeling de verbodsbepalingen worden overtreden. Maatregelen kunnen effecten voorkomen, effecten verminderen of verzachten of effecten herstellen.

Een ontheffing (of vrijstelling) zal uitsluitend worden verleend als voldaan is aan elk van de volgende drie cumulatieve voorwaarden:

- Er bestaat geen andere bevredigende oplossing;
- Er is sprake van een in de wet genoemd belang;
- De handelingen leveren geen verslechtering/afbreuk op aan de staat van instandhouding van de soort.

Tabel B1.1 Overzicht Andere soorten, Artikel 3.10 Wnb, eerste lid, onderdeel a (dieren) en c (planten).

Amfibieën	Kreeftachtigen	Zoogdieren (vervolg)	Planten (vervolg)	Planten (vervolg)
Alpenwatersalamander	Europese rivierkreeft	Eekhoorn	Bosdravik	Moerasgamander
Bruine kikker		Egel	Brave hendrik	Muurbloem
Gewone pad	Libellen	Eikelmuis	Brede wolfsmelk	Naakte lathyrus
Kleine watersalamander	Beekrombout	Gewone bosspitsmuis	Breed wollegras	Naaldenkervel
Meerkikker	Bosbeekjuffer	Gewone zeehond	Bruinrode wespenorchis	Pijlscheefkelk
Middelste groene kikker	Donkere waterjuffer	Grote bosmuis	Dennenorchis	Roggelelie
Vinpootsalamander	Gevlekte glanslibel	Grijze zeehond	Dreps	Rood peperboompje
Vuursalamander	Gewone bronlibel	Haas	Echte gamander	Rozenkransje
	Hoogveenglanslibel	Hermelijn	Franjgentiaan	Ruw parelzaad
Dagvlinders	Kempense heidelibel	Huisspitsmuis	Geelgroene wespenorchis	Scherpkruid
Aardbeivlinder	Speerwaterjuffer	Konijn	Geplooid vrouwenmantel	Schubvaren
Bosparelmoervlinder		Molmuis	Getande veldsla	Schubzegge
Bruin dikkopje	Reptielen	Ondergrondse woelmuis	Gevlekt zonneroosje	Smalle raai
Bruine eikenpage	Adder	Ree	Glad biggenkruid	Spits havikskruid
Donker pimperlblauwtje	Hazelworm	Rosse woelmuis	Gladde zegge	Steenbraam
Duinparelmoervlinder	Levendbarende hagedis	Steenmarter	Groene nachtorchis	Stijve wolfsmelk
Gentiaanblauwtje	Ringslang	Tweekleurige bosspitsmuis	Groensteel	Stofzaad
Grote parelmoervlinder		Veldmuis	Groot spiegelklokje	Tengere distel
Grote vos	Vissen	Veldspitsmuis	Grote bosaardbei	Tengere veldmuur
Grote vuurvinder	Beekdonderpad	Vos	Grote leeuwenklauw	Trosgamander
Grote weerschijnvlinder	Beekprik	Waterspitsmuis	Honingorchis	Veenbloembies
Iepenpage	Elrits	Wezel	Kalkboterbloem	Vliegenorchis
Kleine heivlinder	Gestippelde alver	Wild zwijn	Kalketrip	Vroege ereprijs
Kleine ijsvogelvlinder	Grote modderkruiper	Woelrat	Karthuizeranjer	Wilde averuit
Kommavilinder	Kwabaal		Karwijselie	Wilde ridderspoor
Pimperlblauwtje		Planten	Kleine ereprijs	Wilde weit
Sleedoornpage	Zoogdieren	Akkerboterbloem	Kleine schorseneer	Wolfskers
Spiegeldikkopje	Aardmuis	Akkerdoornzaad	Kleine wolfsmelk	Zandwolfsmelk
Veenbesblauwtje	Boommarter	Akkerogentroost	Kluwenklokje	Zinkviooltje
Veenbesparelmoervlinder	Bosmuis	Beklierde ogentroost	Knollathyrus	Zweedse kornoelje
Veenhooibeestje	Bunzing	Berggamander	Knolspirea	
Veldparelmoervlinder	Damhert	Bergnachtorchis	Korensla	
Zilveren maan	Das	Blaasvaren	Kranskarwij	
	Dwergmuis	Blauw guichelheil	Kruiptijm	
Kevers	Dwergspitsmuis	Bokkenorchis	Lange zonnedaauw	
Vliegend hert	Edelhert	Bosboterbloem	Liggende ereprijs	

Bronnen:

- Wetstek Wet natuurbescherming (<http://wetten.overheid.nl/BWBR0037552/2017-03-01/0>)
- Regels ter bescherming van de natuur (Wet natuurbescherming), Nota n.a.v. het verslag, kst-33348-9 (<https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-33348-9.html>)
- Soortenbescherming bij ruimtelijke ingrepen, Ministerie van Economische Zaken. Versie 1.3 december 2016.